

11. *Seckler D.* Thorstein Veblen and Institutionalists / D. Seckler. – London, 1975. – p. 87-89.
12. *John R.* Commons Institutional Economics / R. John. – NY. : American Economic Review. – Vol. 21 (1931). – P. 648-657.
13. *Норт Д.* Институциональные изменения : рамки анализа / Д. Норт // Вопросы экономики. – 1997. – № 3. – С. 6-17.
14. *Ткач А.А.* Институціональна економіка. Нова інституціональна економічна теорія. Навчальний посібник. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 304 с.
15. *Нестеренко А.Н.* Экономика и институциональная теория / А.Н. Нестеренко ; отв. ред. Л.И. Абалкин. – М. : Эдиториал УРСС, 2002. – 416 с
16. Институциональная экономика : новая институциональная экономическая теория : учебник / под общ. ред. А.А. Аузана. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 416 с.
17. *Тамбовцев В.Л.* Введение в институциональный анализ. Учебное пособие по курсам «Общая экономическая теория» и «Институциональная экономика» / под ред. В.Л. Тамбовцева. – М. : Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 1996 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru/db/msg/4458.html>

М.П. Денисенко

*доктор економічних наук, професор,
Київський національний університет технологій та дизайну*

С.В. Бреус

*кандидат економічних наук, доцент,
Київський національний університет технологій та дизайну*

Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи

Статтю присвячено розгляду питань, пов'язаних із необхідністю розроблення комплексу заходів з метою забезпечення якості вищої освіти в Україні з точки зору державного регулювання сфери освіти.

Статья посвящена рассмотрению вопросов, связанных с необходимостью разработки комплекса мероприятий для обеспечения качества высшего образования в Украине с точки зрения государственного регулирования сферы образования.

Article considers the issues associated with the need to develop a set of measures to ensure the quality of higher education in Ukraine in terms of state regulation of education.

Ключові слова: освіта, вища освіта, інноваційна освіта, державне регулювання вищої освіти.

Постановка проблеми

У сучасних умовах освіта є одним із найважливіших факторів, що забезпечують економічний розвиток України. Саме освіта значною мірою обумовлює завтрашній день планети та світового співтовариства, у якому зростає розуміння ролі освіти як інструмента стійкого розвитку та забезпечення добробуту людей [1].

XXI ст. – це час переходу до високотехнологічного інформаційного суспільства, у якому якість людського потенціалу, рівень освіченості та культури всього населення набувають вирішального значення для економічного та соціального поступу країни. Інтеграція та глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, що відбуваються у світі, перспективи розвитку Української Держави на найближчі два десятиріччя вимагають глибокого оновлення системи освіти, зумовлюють її випереджувальний характер.

Відповідно до щорічного звіту ООН конкурентоспроможність країн світу у XXI ст. визначатиметься не природними і навіть не фінансовими ресурсами, а кваліфікацією робочої сили. Не випадково Японія, що претендує на світове лідерство, оголосила про готовність переходу до обов'язкової вищої освіти. Тому головною метою кожного вищого навчального закладу країни повинна стати великомасштабна діяльність із підвищення освітнього рівня нації, оскільки незворотність реформ можлива тільки при підготовці не менше 25% працездатного населення до нових соціально-економічних умов [2].

Входження України у світовий освітній простір зумовлює приведення вітчизняних освітніх стандартів у відповідність до норм світового співтовариства. Суспільство стає все більш людиноцентристським. Отже, індивідуальний розвиток людини, особистості за таких умов є, з одного боку, основним показником прогресу, а з іншого – головною передумовою подальшого розвитку суспільства. Тому найбільш пріоритетними сферами у XXI ст. стають наука – як сфера, що продукує нові знання, та освіта – як сфера, що олюднює знання та насамперед забезпечує індивідуальний розвиток людини. Країна, що забезпечує пріоритетний розвиток цих сфер, зможе претендувати на гідне місце у світовому співтоваристві та бути конкурентоспроможною [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання, пов'язані з дослідженням важливості освіти, зокрема вищої, задля підвищення рівня економічного розвитку України розглядали такі дослідники, як Ю. Богач, Т. Боголіб, Є. Бойко, О. Василик, Д. Грішнова, Б. Данилишин, К. Грищенко, М. Євнух, В. Євтушевський, С. Єрохін, І. Каленюк, В. Кремень, К. Корсак, В. Куценко, В. Луговий, С. Михаць, О. Навроцький, Ю. Ніколенко, С. Ніколаєнко, К. Павловський, К. Павлюк, О. Поліщук, О. Сидоренко, А. Чухно, Г. Штейн, В. Юхименко, В. Яблонський та інші.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на численну кількість публікацій з цієї теми, у науковій літературі не знайшли комплексного висвітлення питання, пов'язані з дослідженням взаємозв'язку якості освіти з державним регулюванням сфери освіти, потребами роботодавців і можливостями ВНЗ України.

Формулювання цілей статті

Метою статті є розроблення заходів щодо посилення ролі держави в підвищенні рівня якості вищої освіти в Україні з урахуванням можливостей вищих навчальних закладів (ВНЗ) і потреб роботодавців у кваліфікованих фахівцях.

Вклад основного матеріалу дослідження

Модернізація української освіти безпосередньо пов'язана з виконанням Болонських домовленостей, її інтеграцією в європейський освітній простір [4]. В Україні активний розвиток Болонського процесу розпочався фактично з прийняття МОН наказу «Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України на 2004-2005 роки» від 23 січня 2004 р. №49. До 2010 р. було заплановано створення європейського наукового й освітнього простору задля розширення можливостей випускників, збільшення мобільності громадян на європейському ринку праці та конкурентоздатності європейської вищої школи. Для досягнення цієї мети процес передбачав: прийняття зручної та зрозумілої градації дипломів, ступенів і кваліфікацій; запровадження двоступеневої структури вищої освіти; запровадження визнаного на європейському просторі вченого ступеня доктора філософії; викорис-

тання єдиної системи кредитних одиниць (системи ECTS – European Community Course Credit Transfer System), яку ще називають системою кредитних одиниць, кредитних заліків, кредитних рівнів або залікових одиниць; запровадження уніфікованих і визнаних на європейському просторі додатків до диплома; напрацювання та підтримування європейських стандартів якості із застосуванням порівняльних критеріїв, механізмів і методів їх оцінки відповідно до вимог ENQA; усунення наявних перешкод для збільшення мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи [5].

Проте, незважаючи на активне впровадження у ВНЗ основних положень кредитно-модульної системи більшість експертів визнають, що рівень знань студентів в Україні став значно нижчим, проте вчитися стало складніше, оскільки більшість ВНЗ країни по-своєму сприйняли Болонський процес, а отже, використали його у власних інтересах [6].

Від рівня технологічного розвитку кожної країни залежить не тільки її економічна могутність і рівень життя населення, а й становище у світовій спільноті, можливості економічної та політичної інтеграції з іншими країнами, а також розв'язання проблем національної безпеки. Водночас рівень розвитку і використання сучасних технологій визначається не тільки розвитком матеріальної бази, а головним чином – рівнем інтелектуалізації суспільства, його здатністю засвоювати та застосовувати нові знання. Це має тісний зв'язок із рівнем розвитку освіти в країні [7].

У нинішніх умовах реалізації євроінтеграційних пріоритетів України виникає необхідність взаємодії освіти та науки з реальним економічним простором, налагодження форм і механізмів зв'язків із фінансовими, соціальними інститутами задля вирішення нових ринкових завдань – підготовки висококваліфікованих кадрів відповідно до потреб ринку праці, упровадження наукових досліджень у сучасне виробництво тощо [2].

Основні фактори, що зумовлюють погіршення якості освіти в Україні, можна поділити на внутрішні (пов'язані з викривленим сприйняттям і впровадженням ВНЗ положень кредитно-модульної системи, що не сприяють підвищенню рівня знань студентів) і зовнішні (пов'язані з впливом держави на систему освіти).

До внутрішніх можуть бути віднесені такі [6]:

1. Підвищення обсягу матеріалу, відведеного на самостійне опрацювання. Фактично понад 50-60% матеріалу навчальної програми відводиться на самостійне опрацювання. Самостійна робота студентів у більшості ВНЗ України, на переконання багатьох фахівців, виступила чи не основним фактором зниження рівня знань студентів, оскільки зводиться здебільшого до написання конспектів, пошуку рефератів у Інтернеті тощо, так як згідно з кредитно-модульною системою – рейтингова оцінка студентів виставляється з урахуванням усіх навчальних здобутків і зокрема має три складові (модулі) – лекційний, практичний і самостійний. Зважаючи на те, що оцінка має середньозважений характер, найбільшу вагу має самостійний модуль, оскільки на нього відводиться найбільше академічних годин навантаження.

2. Накопичувальна система оцінок. За цієї системи заліки та екзамени втратили свою роль, адже фактично легалізовано знайому ще з радянських часів систему «автоматів», коли кращим студентам виставлялися оцінки без їх присутності на екзамені. Таким чином, результати екзамену можуть залежати від окремих викладачів та адміністрації навчального закладу. Особливістю є також те, що оцінка не так давно має середньозважене вираження. Тобто оцінка знань і навчальних досягнень студентів визначається за формулою, що враховує кількість

годин, відведених на той чи інший вид робіт, і має три складові блоки – самостійний, теоретичний і практичний. Цей пункт робить обов'язковим для студентів відвідування всіх навчальних занять (лекцій, практичних занять, колоквиумів), оскільки кожен із так званих видів робіт має бути оцінений, хоча з точки зору педагогіки вищої школи лекція виступає лише однією з форм викладення дидактичного матеріалу.

3. Невідповідність дисциплін, які викладають в Україні, європейським, а також перспектива взаємозарахування навчальних досягнень між різними навчальними закладами як усередині України, так і в Європі. Такі заходи повинні бути сприятливі мобільності студентів між вищими навчальними закладами в межах ЄС, спрощенню можливості працевлаштування студентів, підвищенню якості освіти, урахуваючи вимоги часу, у тому числі ринкової економіки та все більшого прикладного характеру знань.

4. Україна уклала численні міжурядові міжнародні угоди про взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені та вчені звання. Проте кількість ВНЗ нашої держави, які запровадили спільні програми та присвоюють національно визнані ступені спільно з вищими іншими країнами, становить лише 3% загальної кількості українських вищих навчальних закладів [8].

5. Номінальна автономія українських ВНЗ. Автономія ВНЗ, як, наприклад, у державах ЄС і США, в Україні існує тільки на папері. У цивілізованих країнах така автономія визначається перш за все економічною незалежністю закладів від держави, конкурентними засадами існування вищої школи, поєднанням наукових засад існування та наданням послуг вищої освіти. В Україні ж держава виступає замовником освітніх послуг і формує стандарт вищої освіти. Проте, урахуваючи, що в сучасних умовах попит на фахівців визначають роботодавці, а не держава, спеціальності та рівень підготовки випускників, в першу чергу, повинні влаштувати роботодавці.

До зовнішніх факторів, що знаходяться в межах керування державою, належать такі:

1. Низькі обсяги фінансування з державного бюджету. Державне фінансування вищої освіти та науки в Україні є вкрай незадовільним і не відповідає вимогам і нормам законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Відповідно держава втрачає передові позиції щодо рівня освіченості громадян, скорочуються масштаби та рівень якості підготовки науково-педагогічних кадрів, помітно погіршуються умови для творчої роботи вчених і викладачів [9].

Закони України про освіту та науково-технічну діяльність чітко визначають відсоток ВВП, який повинен виділятися на освіту та науку. Ці показники, відповідно, дорівнюють 10 і 1,7%. Залишковий принцип державного фінансування науки та освіти в обсязі 0,3-0,5% ВВП є однією з основних причин відсталості української науки. Адже, якщо в державі на науку припадає менше 2% ВВП, розпочинаються руйнівні процеси не лише в самій науці, а й економіці та суспільстві. Для прикладу цей показник становить 3,5% у Ізраїлі, 2,75% – у Японії, 2,05% – у США. Про абсолютну величину вкладень тут не йдеться. Така ситуація визначає відповідну віддачу та відповідні наслідки, перспективу соціально-економічного розвитку. Тому навіть передбачені Законом України «Про науку і науково-технічну діяльність» 1,7% ВВП не допоможуть розв'язати проблему [9].

2. Незадовільний стан науково-дослідної діяльності ВНЗ на сучасному етапі. Світовою практикою доведено, що лише тісне поєднання освіти з наукою є запорукою забезпечення високої якості освіти та належного інтелектуального

супроводу державотворення. Це є її провідною вимогою Болонської декларації щодо інтеграції європейської вищої освіти [10].

Нині українська наука, зокрема, наука ВНЗ, перебуває в критичному стані, який не тільки не відповідає потребам сучасної якісної освіти, а й створює реальну загрозу національній безпеці держави. Для більшості вчених, які працюють у ВНЗ України, наукова діяльність перетворилася на хобі, а викладач-науковець став у кращому разі викладачем-методистом.

3. Низький рівень інноваційності освіти. В усі часи відносно невисокі показники науково-дослідної роботи в Україні були чи не найголовнішою причиною того, що жоден наш університет не зміг увійти до числа 500 найбільш рейтингових університетів світу.

За такої ситуації технопарки чи дослідницькі парки, розвиток яких планується поставити в центр проблеми, реально не допоможуть. Усе залишиться на рівні декларацій, як це було, коли Україна розвивалася то в умовах «перехідної економіки», то «економіки конкурентоспроможної», то «економіки ринкової» [9].

У кожному разі для України постають два не надто обнадійливі аспекти. По-перше, на що спрямувати інновації, не маючи реальної збалансованої програми розвитку та не визначившись із різким зменшенням ресурсо- і енергопотоків? По-друге, що Україна може репрезентувати в цьому інноваційно-технологічному процесі? У зв'язку з величезними втратами в нашій науці, а отже, й освіті, країна мало що може самостійно робити на рівні сучасного «hi-tech». На сьогодні на це спроможні лише США, Японія, деякі європейські та інші заможні держави, де за створеної належної наукової інфраструктури на одного науковця припадає щорічно 100-200 тис. доларів. Європа, як завдання, говорить про суму 1 млн. євро. За нашої ж наукової матеріально-технічної бази на одного науковця припадає близько 2 тис. дол. щорічно [9].

Виробництво знань є головним джерелом економічного розвитку. Так, у Норвегії та Данії інвестиції в сектор знань становлять 8,3% ВВП; у США – 5,7%, в Індії – 3,5%. Відстаючи від розвинутих країн за інвестиціями в освіту, ми знижуємо її конкурентоспроможність. Країна може стати конкурентоспроможною тільки в тому разі, якщо сировинна економіка зміниться на економіку знань [11].

У Росії, наприклад, для кращих ВНЗ і шкіл країни, які використовують сучасні методи та форми навчання, забезпечують якість підготовки фахівців, починаючи з 2006 р. встановлено державну грантову підтримку. Незважаючи на значне зростання видатків на освіту, РФ за рівнем витрат відстає від передових держав. Уряд країни навіть в умовах фінансово-економічної кризи значно збільшував обсяги видатків у сферу освіти, забезпечуючи не тільки її існування, а й розвиток [11].

Освітні послуги – це товар, який постійно оновлюється, на відміну від природних ресурсів. На торгівлі освітніми послугами США, Велика Британія, Австралія, Франція, ФРН, заробляють понад 100 млрд. дол. щорічно. Проте, ці країни здійснюють і великі вкладення в освіту.

На сьогодні рівень державної підтримки освіти у нас низький. У 2008 р. витрати на одного студента в Україні становили близько 1 тис. дол., у Росії – 1,5 тис. дол., у США та Канаді – 23-24 тис. дол., у Великій Британії та Франції – 11-12 тис. доларів. Країни, які недостатньо інвестують в освіту, не можуть розраховувати на динамічний розвиток ВВП. В освіті є інша сторона – структурний елемент соціуму, який активно впливає на розвиток сучасного суспільства, у тому числі на його економіку. Від неї залежить, чи буде країна експортувати сировину, чи, як високорозвинуті країни – від США, ФРН, Японії до Південної

Кореї та Сінгапуру – вийде на ринок із високотехнологічною продукцією. Тому становище в країні освітньої системи є доленосним для самої країни, вона разом із наукою визначає наше майбутнє [11].

Визначаючи політику у сфері освіти, кожній країні бажано брати до уваги за яву лідерів «Великої вісімки» в Гленіглсе у 2005 р., які підтримували програму забезпечення безкоштовної, повноцінної освіти для всіх дітей до 2015 р., принципи Декларації ЮНЕСКО, яка була прийнята в Саламанці, програми «Освіта для всіх». У цих документах зафіксовано, що кожна людина, незалежно від соціальної, етнічної, конфесійної, гендерної приналежності, повинна мати доступ до повноцінної якісної освіти, участі в управлінні освітою, вироблення програм, спрямованих на творчу реалізацію особистісного потенціалу, перш за все потенціалу молоді [11].

Для України сьогодні головним є переорієнтація із сировинної економіки на інноваційну. Проте, як і раніше, бюджет країни більш ніж наполовину залежить від сировинних секторів промисловості. Навіть у Арабських Еміратах зменшується така залежність; вони повертаються до економіки знань, інноваційної економіки, що передбачає наявність такого носія знань – талановитих учених, які виростають із обдарованих дітей. Емірати не шкодують грошей на пошук обдарованих дітей і їх освіту (звичайно, безкоштовну) у кращих елітних університетах світу [11].

Висновки

Вказаний стан справ у науці та освіті призводить до того, що знижується престиж роботи науковця та викладача, якість підготовки сучасних випускників. Так, близько чверті (26%) роботодавців вказали на те, що за останні 5 років якість підготовки випускників в українських ВНЗ погіршилася, на думку 30% – не змінилася, 20% роботодавців упродовж останніх років зауважили покращення якості підготовки молодих спеціалістів. Серед загальних тенденцій, які могли б описати особливості та характеристики сучасного випускника, респонденти під час експертних інтерв'ю говорили про падіння за останні роки середнього рівня знань, маючи на увазі не тільки знання за фахом, а й недостатній рівень базової грамотності. Значною проблемою абсолютно для всіх випускників, незалежно від рівня їхньої теоретичної підготовки, компанії вважають відірваність знань від практики, непідготовленість до роботи в реальному бізнесі, нерозуміння того, як цей бізнес працює. Оскільки саме ця проблема зустрічається найчастіше, усі опитані компанії намагаються вирішувати її власними силами – шляхом додаткового навчання молодих спеціалістів безпосередньо в компанії, а також співробітництва з ВНЗ [12].

З точки зору студентів рівень освіти в Україні є критичним. Так хорошої освіти та високого рівня знань прагнуть усього 38% опитаних студентів, а на диплом престижного вищого навчального закладу розраховують 10% [13].

При цьому, до сучасної української освітньої системи студенти ставляться вельми критично: 41% із них вважають, що вона забезпечує посередній рівень освіти, 7,5% – низький і дуже низький, 40% – загалом оцінюють рівень освіти як досить високий і 8% – як дуже високий. Хотіли б навчатися за кордоном 55% респондентів (29% утрималися б від цього). Головними перешкодами для отримання освіти за кордоном студенти назвали нестачу грошей (51,5%), недостатнє знання іноземних мов (33%), відсутність інформації про такі можливості (21%) і невизнання в Україні іноземних дипломів (9%) [13].

Нарощування кількості внутрішніх проблем поряд із зовнішніми може спричинити зниження престижності вітчизняного диплома до нульового рівня. Задля

покращення ситуації у сфері освіти та підвищення її авторитету потрібно мобілізувати зусилля роботодавців, ВНЗ і держави. Для цього необхідно реалізувати комплекс заходів, основними з яких повинні стати такі [14]:

1. Здійснення глобалізації та інкорпорації ВНЗ і встановлення над ними жорсткого державного контролю, зважаючи на Конституцію України.

2. Докорінна реформація системи освіти, проте зміни повинні бути раціональними, доцільними, обережними й обґрунтованими.

3. Наявність конкуренції у ВНЗ державної форми власності та приватних. В Україні існує велика кількість ВНЗ куди прийом проводиться не на конкурсній основі (як цього вимагає конституція), а задля ліквідації постійних недоборів приймають усіх охочих.

4. Повернення державі монопольного права на заклади вищої освіти, а бюджет ВНЗ, у яких студенти навчаються за кошти держави, повинен бути сформований за рахунок слухачів, які навчатимуться за контрактом.

Література

1. *Архипова С.П.* Якість освіти у контексті вимог сучасності / С.П. Архипова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N135/N135p011-014.pdf (02.05.2013) – Назва з екрана.
2. *Буличева Н.А., Пивовар Ю.І.* Сучасні правові та організаційні проблеми фінансування вищої освіти в Україні / Н.А. Буличева, Ю.І. Пивовар [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://radnuk.info/statti/255-finpr/3593-2010-01-29-18-50-22.html> (02.05.2013) – Назва з екрана.
3. *Освіта України в XXI столітті : проблеми та перспективи розвитку* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-13090-1.html> (02.05.2013) – Назва з екрана.
4. *Кудрявцева О.А.* Тестування як засіб перевірки якості знань з дошкільної педагогіки студентів педагогічного університету / О.А. Кудрявцева [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2009_7/2_rozdil/Kudryavtseva.htm (02.05.2013) – Назва з екрана.
5. *Радомська Л.А., Стадній А.С.* Українська система вищої освіти : переваги й недоліки болонського процесу / Л.А. Радомська, А.С. Стадній [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Radomska_Stadniy.php (02.05.2013) – Назва з екрана.
6. *Турчин Я.* Болонський процес та зона вільної торгівлі з ЄС : спільне для України?! / Я. Турчин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blogs.korrespondent.net/users/blog/areal90/a88554> (02.05.2013) – Назва з екрана.
7. *Актуальні освітянські проблеми сьогодення. Інформатизація освіти* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravo.vuzlib.org/book_z809_page_7.html (02.05.2013) – Назва з екрана.
8. *Богачевська І., Карпенко М.* Болонський процес в Україні : стан і проблеми реалізації / І. Богачевська, М. Карпенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/May08/09.htm> (02.05.2013) – Назва з екрана.
9. *Хайнацька Ю.Ю., Гордєєва Т.А.* Аналіз фінансування видатків на освіту в Україні / Ю.Ю. Хайнацька, Т.А. Гордєєва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/haynatska-yuyu-gordeeva-ta-analiz-finansuvannya-vidatkiv-na-osvitu-v-ukrayini/> (02.05.2013) – Назва з екрана.
10. *Дробноход М.* Сьогодення і проблеми вищої школи України / М. Дробноход [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod2.htm> (02.05.2013) – Назва з екрана.
11. *Боголіб Т.М.* Розвиток інноваційної економіки і елітна освіта / Т.М. Боголіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dissertlib.com/left_menu%20папка/rozvitok.php (02.05.2013) – Назва з екрана.
12. *Випускники українських ВНЗ очима роботодавців* [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : http://www.yourcompass.org/PDF%20Tables/Employees%20on%20University_Graduates.pdf (02.05.2013) – Назва з екрана.

13. Студенти критично оцінюють рівень освіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/news/17104/> (02.05.2013) – Назва з екрана.
14. Палисюк О. Основні проблеми системи вищої освіти в Україні та шляхи їх вирішення / О. Палисюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.osvitata.com/osvitata-vlada/osnovni-problemi-sistemi-vischo-osviti-v-ukra-ni-ta-shlyachi-ch-virishennya.html> (02.05.2013) – Назва з екрана.

О.І. Дічек

кандидат технічних наук,

*Голова Комісії УСПП з питань економічної безпеки
суб'єктів господарювання та захисту інвестицій*

Економічна безпека регіонів – складова системи національної безпеки

У статті проаналізовано сутність економічної безпеки, сформульовано визначення економічної безпеки регіонів як складової системи національної безпеки України.

В статье проанализирована сущность экономической безопасности, сформулировано определение экономической безопасности регионов как составляющей системы национальной безопасности Украины.

The article provides analysis on the contents of economic security and determination of regional economic security as a part of national security system of Ukraine.

Ключові слова: економічна безпека, регіон, економічна безпека регіонів, система національної безпеки України.

Постановка проблеми

Україна на початку ХХІ ст. є державою, яка динамічно розвивається та прагне активніше включитися у світові суспільно-економічні процеси, інтегруватися в європейське співтовариство, про що зазначено в Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року [4]. Однак, маючи значний економічний та інтелектуальний потенціал, Україна в цілому, як і регіони зокрема, за інтегрованою оцінкою ефективності економіки, рівнем життя та екологічної безпеки, а також конкурентоспроможності суб'єктів господарювання поки що значно поступається країнам Західної та Центральної Європи. Нерівномірність регіонального розвитку та рівня життя населення створює передумови для соціального напруження в суспільстві, загрожує територіальній цілісності країни, стримує динаміку соціально-економічних показників, уповільнює ринкові перетворення та знижує їх ефективність. У зв'язку з цим державна регіональна політика повинна бути спрямована на створення умов для підвищення конкурентоспроможності регіонів як основи їх динамічного розвитку та усунення значних міжрегіональних диспропорцій. Тому зростає актуальність наукових досліджень у галузі економічної безпеки регіонів, регіональної економіки та розвитку місцевого самоврядування з метою вирішення проблеми забезпечення соціально-економічної безпеки на регіональному рівні. Економічну безпеку регіонів доцільно розглядати як складову системи національної безпеки України.